

## *VITAFÓRUM*

### *'A BIZTOSÍTÁS ÉS TÁMOGATÁS ÚJSZERŰ ÉRTELMEZÉSÉRŐL*

Horváth Tibor mk. őrnagy  
egyetemi adjunktus  
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem  
Műszaki hadműveleti–harcászati tanszék

A „Kiss Károly” Hadtudományi klub az éves terv alapján 1998.tavaszaán az MHMH intarzia termében vitafórumot rendezett a biztosítás és a támogatás jellemzőiről, tartalmáról, felépítéséről, a jövőbeni művelés irányáról.

A rendezvényen a HVK, MHTT, ZMNE, BJKMF szakemberei részéről hangzottal el vélemények, javaslatok.

A résztvevők jelentős része egybehangzóan kiemelte, hogy a közelmúltban megnövekedett azoknak a konzultációknak a száma, amelyek a NATO szemléletű katonai gondolkodás szélesítését vannak hivatva erősíteni, így a vitafórum is ehhez kapcsolódik. Mindemellert növekedett a harctámogatást művelő, a békeműveletek támogatásában résztvevő szervezeteknél az értelmezések újszerűségének szerepe, hiszen a szellemi felkészülés elengedhetetlen feltétele az együttgondolkodás, a közös vélemények kialakítása.

Mindezen véleményeknek hangsúlyozott szerepet kell kapnia - szintenként és a szervezet jellegének megfelelően - a törzsek, intézetek munkájában a felkészítés tervezése során ez előrelátást, a vélemény összehangolás érdekében.

A vitafórum kezdetén már egybehangzóan megfogalmazódott, hogy a biztosítás évtizedek során kimunkált és a jövőre vetítetten alkalmazható részeredményeit hasznosítani célszerű a NATO szemléletű támogatás szakágazatainak kialakításában a Magyar Honvédség érintett szervezeteimél.

Adódik mindebből, hogy a hadművelet és harc támogatásának, valamint a békeműveletek támogatásának magyar sajátosságokat is tartalmazó megformálása, kialakítása kiemelt figyelmet, hadtudományi kutatást, egyben szemléletváltást követel.

A bevezetőt és az általános vélemény nyilvánításokat követően a vitafórum további tárgyszerűségét Vasvári professzor -a biztosítás és támogatás eltérő értelmezéseinek összevetését, az újszerű jellemzők összefüggéseit bemutató- előadása alapozta, amelynek rövidített kivonata az alábbi.

Az európai haderőkben a 18. század időszakában II. (Nagy Frigyes) hadtudományi vizsgálódásai a tüzérségre és a műszaki tevékenységekre vonatkozóan -a katonai szabályzatok útján is- adtak alapot a harctámogatás, mint fogalom elterjedéséhez, továbbműveléséhez.

Az utóbbi évszázad során a tüzér és műszaki parancsnok jelentősége folyamatosan erősödött, majd a törzsmunkájukhoz kapcsolódott a 20. században a növekvő számú támogatási szakágazat tevékenységét vezető támogatási parancsnoki állomány. A „nyugati” haderőkben a támogatási tevékenységeket a hadműveleti kategóriában a támogatási főnökségek fogják össze, míg a harcászati szintű támogató szervezetek parancsnokai a végrehajtás szervezői, egyben az összefegyvernemi parancsnok szakágazati helyettesei.

A Szovjetunió, majd később a VSZ haderejében a főnöki rendszer vertikálisan átfogta mindhárom (hadászati, hadműveleti, harcászati) kategóriában a biztosítást. A támogatás -szűkítetten- arra terjedt ki, hogy az előjáró összefegyvernemi parancsnok a rendelkezésre álló erőivel és eszközeivel segített az alárendelt csapatoknak harcadataik teljesítésében, anélkül, hogy ezeket a támogató erőt és eszközeit -akárcsak ideiglenesen is- alárendelte volna azoknak. Ennek a támogatásnak a mértékét befolyásolta a támogatott kötelék harcrendben elfoglalt helye, feladata, a megerősítésének foka, a támogatásba bevonható erők mennyisége.

A II. világháború időszakát követően a fegyvernemi és szakbiztosítás - csak említve a katonai lexikonokban és a fogalom definiálás hiányával - tovább differenciálódott. A későbbiekben a nukleáris összecsapás lehetőségével számolva a biztosítást -a következmények felszámolását vizsgálva- oly mértékben jelentősnek értékelték a VSZ tagországaiban, hogy annak a „mindenoldalú” jelzővel való erősítését tartották indokoltnak a szocialista hadtudomány művelői. A jelzővel való kiemelés azonban a szervezeti, parancsnoki munkasorrendbe kevésbé tükröződött vissza. Így az sem került hadtudományi kimunkálásra, hogy a mindenoldalú biztosítást ki fogja össze, szervezi, okmányolja.

Mindeközben a 80-as évek végére -a minden oldalú biztosítás definiálásának híjával -a hadtudományi kutatásokra alapozottan, amelyek mögött koalíciós gyakorlatok feszítő hatású tapasztalati voltak, szükségessé vált a hadászati művelet, a hadművelet és harc biztosításának, valamint a hadtápnak, anyagi szállítási -szintén hadászati, hadműveleti, harcászati szintű- problémakörnek az elkülönítése. Ez utóbbi már sejtetni engedte a logisztika felé tekintést, amelynek részei már a civil szférába kihelyezetten funkcionálnak és túlmutatnak az anyagi-technikai biztosításon.

A közelmúlt hadműveleti szintű tevékenységei a közel-keleten, a balkán térségében plasztikusan bemutatták a katonai válságkezelés, békefenntartás, békekikényszerítés és békeépítés támogatási feladataival való összefüggés tartalmát, a hadművelet és harc támogatásának egységességét, de egyben markáns különállóságát a logisztikától.

Az elmúlt évtizedek elemzésére alapozottan az alábbi követelések érdemei értékelésre.

### ***A VSZ fegyveres erőinél szervezett biztosítás-támogatásra vonatkozóan:***

- a hadtudományi vizsgálódás nem adott meghatározást a mindenoldalú biztosítás fogalmára, így a témával kapcsolatos nézetekben következetlenségek fellelhetők;

- a mindenoldalú biztosítás (amely nem NATO konform fogalom) jelentős része - az akkori igényeknek megfelelően - a biztosítás rendszerének (amit rendszerszabályok összességéként értelmeztünk) élő elemekként funkcionált nemzeti és koalíciós keretben;

- a mindenoldalú biztosítás gyűjtőfogalmán belül fegyvernemi és szakbiztosítás megnevezés is kialakult, egyben a biztosítás (ami szintén nem NATO konform fogalom) a kelleténél több folyamatra alkalmazták, de biztosítást említettek a harcmegevívás biztonsági feladataira is;

- a biztosítás egységében dominált a főnöki rendszer, a szakmai irányítással a harcászati kategóriába tartozó szervezeteknél is;

- a támogatás sajátosan az előljáró parancsnok kezében lévő pusztító eszközök alárendelt érdekű alkalmazására korlátozódott;

- a harcászati kategóriában a gyakorlatokon nem ritkán a fegyvernemi főnök vezette a szaktevékenységet.

### ***A NATO fegyveres erőinél szervezett támogatásra vonatkozóan:***

- a fogalom hagyományokon alapuló definíciója alapján a támogatás az a folyamat, amelynek időtartama alatt a - sajátos összetételű - támogató erő a képességeivel, ráhatásaival a hadművelleti és harctevékenység, békeművelet eredményességét elősegíti, fenntartja, kiegészíti, erősíti;

- a hadművelet és harc támogatása az összhaderőnemi, illetve összefegyvernemi együttműködés részeként kerül megvalósításra;

- a támogatás egyes szakágazatai alkalmazásra kerülhetnek a különböző békeműveletekben szervezetszerű támogató erők és/vagy támogató kontingensek, illetve szakértői csoportok formájában;

- a harcászati kategóriában a támogató erők parancsnokai az összefegyvernemi parancsnok fegyvernemi helyettesei, egyben szervezeteik tevékenységeinek vezetői, a hadművelleti kategóriában a támogatást a támogatási főnökségek irányítják, míg hadászati szinten támogatási szemléltető rendszer működik;

- a tömegpusztító fegyverek elleni védelemmel és a következmények felszámolásával összefüggésben kimunkált elmélet és a kísérleti gyakorlat széles alapot adtak a környezetvédelmi fejlesztésekhez, ami NATO programként reali-

zálódik, egyben a környezetvédelmi tervezés a hadműveleti okmányolás részévé is válik.

Mindehhez kapcsolódóan a hadtudomány magyar művelése –már a békepartnerségi részvételünk kezdetétől, majd a NATO meghívást követően– törekszik arra, hogy megfelelő módon kimunkálttá váljon a számunkra újszerű támogatás fogalma, tárgya, célja, időszerű tartalma és alkalmazásának a Magyar Honvédségnél valószínűsíthető körülménye a terep –támogatási szakágazatokra jellemző– berendezésével.

Alapvetően fontos a hadtudományi értelmezésünk során, hogy a harctámogatás - eddig még nem meghatározott részarányú - jellemzője a pusztításban, az ellenség akadályozásában, egyben a manőverek előkészítésében és végrehajtásában való részvétel a harcmegevívás részeként és a harc segítése a vezetés fenntartásával, az előerő-haditechnikai megóvásával, ami a harchoz szorosan kapcsolódó tevékenység.

A NATO hadtudományi gondolkodásmódja szerint nem lehet elvárás a kutatás, oktatás területén, az alkalmazói feladatok végrehajtásánál, hogy érvényesüljön az a megkülönböztetés, miszerint az ellenség fegyverei elleni aktív tevékenység a harc és az ellenség pusztító, zavaró, akadályozó, lefogó, bénító hatásaitól szükségszerűen megóvó tevékenység a harctámogatás. Igazolja az állítás realitását, hogy a támogatás szakágainak (vezetéstámogatás, tűztámogatás és manővertámogatás, megóvás támogatás) összetevőit adó szakágazatok egyik jelentős hányada a harcmegevívás része, míg a másik jelentős hányada a harcmegevíváshoz szorosan kapcsolódó tevékenység. Mindkét hányad változó nagyságú része a hadműveleti tevékenység, harctevékenység intenzitásának függvényében beépült a harc tervezésbe, valamint vezetésbe, de egyes részfeladatok kiemelt jelentőségűvé válnak a békeműveletek időszakában a hadműveleti törzsmunkához illeszkedően (pl. békefenntartás, békekikényszerítés, katasztrófakezelés, békeépítés sajátos támogatási igényei).

Tehát megállapítható, hogy a hadművelet vagy harc, illetve a békeműveletek támogatási feladatrendszere több és más, mint a korábbi hadműveleti és harcbiztosítás, annak kihangsúlyozásával, hogy az említett mindhárom szakágnál is rendkívül fontos a biztonság megszervezése és fenntartása a törzsek, valamint a csapatok érdekében.

A jövőre vetítetten a hadtudomány egyik tudományzaka a hadművelet és harc, valamint a békeműveletek támogatása magába foglalja:

- a vezetéstámogatást szakágként, amelynek szakágazatai a katonaföldrajz, a térképészeti támogatás, a felderítés, a katonai kommunikációs rendszer szervezése, informatikai támogatás;

- a tűztámogatást és a manővertámogatást szakágként, amelynek szakágazatai a tüzérségi, aknavető támogatás, légi támogatás, elektronikai hadviselés, a műszaki támogatás (aknahadviselés);

- a megóvás támogatást szakágként, melynek szakágazatai a vegyivédelmi NBC támogatás, a légvédelem, az álcázás, a terep támogatási berendezése, a környezetvédelem.

A szakágazatok összességében mintegy 60 szakterület művelésével adják a támogatás szakmai megalapozottságát, egyben sokrétűségét a katonai felkészültség mellett a földrajzi, matematikusi, térképész-, villamos-, építő-, vegyész-, gépészmérnöki, környezetvédelmi szakismeret alkalmazásával.

### ***Hozzászólások, vélemények összefoglalása***

A bevezető előadáshoz kapcsolódóan a biztosítás korábbi megvalósításában szerzett tapasztalatokra alapozottan, valamint a NATO szemléletű támogatást elemezve és értékelve: vélemény kifejtésekre került sor, amelyek közül csak a leglényegesebbek kerülnek rövidítetten bemutatásra.

*Dr. Léka Gyula* hozzászólásában kifejtette, hogy a támogatás újszerű szemléletének fontossága mellett feltétlen elismerésre érdemesek a biztosítás időtálló, ma is felhasználható tapasztalatai a harcmegvíváshoz, de jelentős részben a katasztrófa következmények felszámolásában szerzett tapasztalatokhoz kapcsolódóan a magyar haderő új struktúráját - ezen belül létszámcsökkentését - figyelembe véve.

*Dr. Móricz Lajos* a véleménye első részében utalt arra, hogy a Ludovika Akadémián a biztosítást és támogatást jól megkülönböztették egymástól olyan formában, hogy a biztosítás - a kialakuló mai új szóhasználat szerint a biztonság - tervezése és szervezése az előljáróra, míg a támogatás végrehajtó (szak-) alakulatokra vonatkozott.

Vélemény kifejtés további részében megemlítette, hogy a hadiakadémián - hallgató korában - már az új elveknek megfelelően került megkülönböztetésre a biztosítás akkori tartalma és a támogatás végrehatása. Véleménye szerint az FM-100-5 Tábori kézikönyv legújabb (1998-as) magyar kiadványa szellemiségében, nyomdai megjelenítésében, szerkesztettségében és kifejezőmódjában a támogatás újszerű értelmezését adja, amelynek széleskörű átvétele - elsősorban a doktorképzésben, vezérkari felkészítésben - feltétlen indokolt.

Hozzászólásában kiemelte a harctámogatás és a harckiszolgáló támogatás - a logisztika - a megkülönböztetésének fontosságát, nem összetartozását, de egymásra utaltságát harcban és békeműveleteknél,

*Dr. Barna Géza* hozzászólásában indokolta a harcbiztosítás helyett a harctámogatás megnevezés alkalmazását, mint NATO terminológiát. A vegyibiztosítás ma már szűkebb biztosítást takar, mint a harctámogatás részét képező NBC támogatás, amelynek kialakítására nekünk is fel kell készülnünk.

*Dr. Berek Lajos* hozzászólásának elején kiemelten hangsúlyozta, hogy a harcoló csapatok fegyvereinek, majd fegyverrendszereinek változásával összhangban a harcéljárások, a megívás eredményességnek elősegítése, a csapatok szervezeti és változtak. Jelenlegi elveink szerint a csapatok azon része, amelyeknek feladata az ellenség megsemmisítése harcot folytatnak. A fegyvermeink harcát a - jelenleg - harcbiztosító csapatok biztosítják, az ellátási, javítási, karbantartási, fenntartási, tábori egészségügyi feladatok pedig a logisztikai csapatok oldják meg.

Véleménye szerint a harcbiztosítás olyan rendszabályok összessége, amelyeket a csapatok harcképességének megőrzése, vagy helyreállítása érdekében foganatosítottak, míg a harctámogatás nem rendszabályok összessége, hanem a harctámogató (fűzér, műszaki, vegyvédelmi, légvédelmi, légi támogató) erők alaprendeltetéséből adódó tevékenységek összessége. Ugyanakkor újszerűen kell értékelnünk a „harcászati biztonság és védelem” rendszabály igényességét.

*Dr. Várhegyi István* szintén részletes hozzászólásában nagyra értékelt a kialakult „technológiai dzsungelben” a jól használható „ösvények kivágását”, nevezetesen a támogatás NATO értelmezését a magyar katonai gondolkodásban.

Véleménye szerint a katonai műveletek (háborús és a békeműveletek) rendszerében kialakult egy sajátos és köztes terület, ahol a támogató erők aktívan és hatékonyan végzik tevékenységeiket, esetenként részesei a harcnak. Ma még a tűz és a manőver meghatározó jelentőségűek, de az információs korszakra tekintően a digitális hadszíntéren és a harcmezőn digitális alakulatok, digitális katonák, információs harcosok vesznek részt a katonai műveletekben.

Az információs korszakban a lágy hadviselési hatások (soft warfar effects) a támogatás komponenseként ugyan olyan fontosak - esetenként fontosabbak - lesznek, mint a tűzcsapások, amelyek a kemény hadviselési hatások (hard warfare effects) csoportjához tartoznak.

Hasonlóan előremutatón vizsgálta a hozzászóló a hadszíntér támogatás szervezését és irányítását a hadszíntér parancsnokság jogköreként, míg a hadszíntér alkalmazásra kerülő hadművelési támogatási elemek szervezése, irányítása már a hadművelési parancsnokság (haderőnemi törzsek) feladata.

*Nick Ferenc* hozzászólásában kifejtette az új értelmezésekkel összefüggő - az MHTT keretén belül fórumszerű széles szakmai kör bevonásával megvitatásra kerülő - pontosítások, szinonimák megválasztását, a tartalmi definiálások fontosságát a készülő szabályzatok, utasítások kidolgozásához. Véleménye szerint a biztosítás korábbi és a támogatás újszerű szemléletű hadtudományi lehatárolása a haderőnemi igények figyelembevételével feltétlen időszerű, egyben a részletesebb vizsgálódást tükröző összefoglaló kiadvány megjelenttetése célszerű a Hadtudományi klub szintű megvitatást követően.

Az előadáshoz és a vélemény nyilvánításokhoz kapcsolódóan a tartalmi vizsgálódást megerősítve az MHTT más szakosztályai részéről, a ZMNE képviselésében a vitába bekapcsolódók, valamint más intézmények szakemberei a

véleményeikkel elősegítették a hadművelet és harc, valamint a békeműveletek támogatásának lehatárolását a logisztikától megkülönböztetetten.

A hozzászólók véleménye összecsengett abban, hogy a támogatás a hadtudomány tudományszaka, amelynek szakágait képezi a vezetéstámogatás, a tűz- és manővertámogatás, valamint a megóvás támogatás.

A vitafórum résztvevői hangsúlyozottan kiemelték, hogy a támogatás magyar művelésében jelentős szerep hárul a ZMNE hadtudományi karának tanszékeire, az MHTT szakosztályaira, részben a kutatómunka végzését, részben a korszerű tartalom átadását illetően.

Feltétlen szükséges ehhez a hadászat, hadművelet, harcmegvívás, a békeműveleti tapasztalatok, a kapcsolódó logisztikai eredmények felhasználása nemzetvédelmi szemlélet támogatás irányultságú erősítésével.

Fontos feladat a támogatás kutatási módszereinek alakítása a kutatói és szakértői adottságok fejlesztéséhez, hiszen az utóbbi alkalmazásra kerülhet a „fegyverzet és harcanyag ellenőrzés” nemzetközi folyamatában a magyar katonai –támogatási– szakemberek bevonásával.

Az egyetemi képzés haderőnemi és fegyvernemi, szakcsapat igényeit mérlegelve –a vitafórum szellemiségét erősítve– célszerűnek tűnik az együttgondolkodást célozva a hadművelet és harc, valamint a békeműveletek támogatása témakörben konferenciát szervezni a fogalmi, tartalmik oktatás- és kutatás módszertani eligazítás érdekében.